

PATRIMONI FAUNA // Xon Vilahur > TEXT // Xavier Monsalve > DIBUIX

Ocells hivernants i de pas

Arriba el fred, però els ocells no s'aturen, no hivernen, sinó que van i vénen buscant el lloc més adequat per a la subsistència.

Qui s'endinsa a primera hora del matí en els camps i boscos del massís de les Gavarres i Ardenya els dies gelats de l'hivern, descobrirà una pila de petits ocells que busquen menjar pels camins i conreus glaçats o podrà escoltar-ne el piular enmig de les bardisses i les branques dels arbres.

Els ocells estivals han migrat a terres africanes, però ens arriben les aus que, a la primavera, han criat al nord d'Europa i des de finals de setembre fins a mitjans de novembre van fugint del rigor del clima europeu. Algunes travessen aquestes muntanyes buscant recer més al sud –aus de pas– i altres es queden tot l'hivern aquí –aus hivernants.

Les espècies de pas són rares d'ob-

servar, ja que sovint sobrevolen les Gavarres i Ardenya a una altura considerable; és el cas de les oques (*Anser anser*) i les grues (*Grus grus*).

Ocasionalment s'aturen per descansar i resten un dia o dos a les basses o petits terrenys inundats del massís; així que no és estrany observar

ànecs grisets (*Anas strepera*), xarxets (*Anas crecca*), territs (*Calidris sp.*), xivites i gambes roges (*Tringa sp.*), o xivitones (*Actitis hypoleucos*).

Entre les espècies d'ocells que podem observar tot l'any, però que a l'hivern veuen augmentades

les seves poblacions amb exemplars que arriben del nord, podem citar tota una colla de petits granívors i insectívors de boscos i conreus: el confiat pit-roig (*Eritacus rubecula*), el diminut i acolorit reietó (*Regulus regulus*), el repicatlons (*Emberiza schoeniclus*), el pardal de bardissa (*Prunella modularis*), la mallerenga blava (*Parus cyanus*), els estornells (*Sturnus vulgaris*), la cotxa fumada (*Phoenicurus ochruros*), l'alosa (*Alauda arvensis*), la cogullada (*Galerida cristata*), el tord (*Turdus philomelos*), etc.

La fredeluga. Poques espècies d'ocells són exclusivament hivernants en les nostres muntanyes; la més emblemàtica és, sens dubte, la fredeluga.

→ La becada: exemple d'adaptació al medi

La becada és un ocell que sembla més d'aiguamoll que de bosc; en caminar, és com una gallina, grossa i poc elegant. S'alimenta de cucs i té algunes particularitats que la fan molt apta per sobreviure en el seu medi: troba els cucs amb la punta del bec, que és extremadament llarg i sensible i, com que amb el cap cot i buscant aliment seria presa fàcil de qualsevol carnívor, té els ulls situats exactament als costats del cap. Això li impedeix enfocar les imatges, però en canvi li dona una visió de 360° i detecta qualsevol ombra que se li acosti per darrera. Finalment, quan és sorpresa, surt volant en ziga-zaga, de manera que és difícil d'atrapar.

Poques espècies hivernants són tan característiques com la fredeluga.

ga (*Vanellus vanellus*), pel seu nom, per la seva aparent cresta, pels seus bells colors i per la seva arribada en grans estols, que omplen els conreus i els terrenys fangosos o inundats. Barrejades amb les fredelugues, a vegades es poden observar daurades (*Pluvialis apricaria*), de colors terrosos, molt més críptics en el seu plomatge d'hi-

vern. També en estols solen volar els pinsans (*Fringilla coelebs*), abundantíssims a l'hivern, i els pinsans mecs (*Fringilla montifringilla*), de colors més contrastats i més escassos.

Finalment, les espècies de més grandària i més esperades pels caçadors pel bon gust de la seva carn són el tord ala-roig (*Turdus iliacus*) –no

gaire abundant i sovint barrejat amb el tord comú– i la grossa, solitària i silenciosa becada (*Scolopax rusticola*).

L'hivern a les Gavarres i Ardenya té, doncs, entre molts altres encants l'arribada d'ocells diferents als habituals, que acompanyen les nostres caminades i enriqueixen els nostres paisatges 🦉

↳ Espècies en expansió i espècies en regressió

El retrocés de les masses forestals, l'expansió de zones de cultiu i zones ermes, l'augment de residus urbans, la contaminació de les aigües, l'ús de pesticides i insecticides i la caça selectiva d'alguns ocells han estat, sens dubte, les causes que algunes espècies d'aus es trobin en perill d'extinció, o que gairebé hagin desaparegut d'alguns indrets on havien estat comunes. Per contra, aquest fet ha propiciat que altres siguin ara espècies abundants i en clara expansió. A les Gavarres i Ardenya en veiem alguns exemples.

Anys enrera s'hi localitzava el **duc** (*Bubo Bubo*), gran rapinyaire nocturn, amo i senyor del bosc, que es deixava veure poc, però que es podia sentir quan cridava a la nit mentre caçava conills, llebres, mosteles, llangardai-xos o fins i tot preses més grans, com xais i cabres; necessitava moltes hectàrees de bosc per alimentar-se i, per tant, devien haver-n'hi pocs. A la taxidèrma *El Ciervo* de Casà, se'n poden veure dos magnífics exemplars, un dels quals fou capturat a Romanyà i l'altre a Sant Feliu de Guíxols, cap a l'any 1975. Tot i ser una espècie protegida, podem gairebé assegurar que a les Gavarres no en queda cap –almenys fa molts anys que ningú no en té constància¹. Les causes més probables d'aquesta desaparició són la caça i la disminució de zones boscoses inaccessibles a l'home, així com la reducció del nombre de preses per menjar.

En canvi, en franca expansió trobem aus que abans eren de pas a les nostres muntanyes i que ara romanen

aquí tot l'any. Com a exemples, tenim els gavians i les gavines (les dues espècies solen coexistir sense competir) i els estornells. Fa vint-i-cinc anys, els **estornells** (*Sturnus vulgaris*) només passaven en dies de molt i molt de fred i mai no hivernaven entre nosaltres. Cap a finals dels setanta i inicis dels vuitanta varen començar a niar a les teulades de les cases de tots els pobles i ara viuen aquí tot l'any. Hom creu que és una de les espècies d'au més abundant del planeta.

Les **gavines** (*Larus ridibundus*) i els **gavians** (*Larus argentatus*), aus marines per excel·lència, gosaven allunyar-se del mar i anar terra endins seguint els corrents d'aigua només els dies de fortes tempestes, en aquelles llevantades d'hivern en què el mar esdevé el pitjor dels enemics. Ara els trobem a tot arreu, als camps, als pobles i sobretot als abocadors.

Totes aquestes espècies s'anomenen oportunistes pel fet que s'emmotllen en positiu a viure prop de l'espècie humana, i es beneficien de l'augment de camps de conreus, de residus comestibles als abocadors i de la desaparició d'alguns dels seus depredadors (rapinyaires).

Per això les relacions «estornells-fred intens», «gavines-tempestes a mar» i «duc-senyor de la nit a les Gavarres» són arqueologia ornitològica. I només parlem de fa vint-i-cinc anys!

(1) Sembla que l'any passat se'n va trobar un exemplar electrocutat prop de Sant Feliu de Guíxols, però, tot i que sembla força probable, no podem assegurar que realment es tractés d'un duc.

El duc: rapinyaire nocturn, amo i senyor del bosc, però cada vegada més difícil de veure // DIBUIX: Lluís Motjé.